

**GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN**

Turismaktörers varugörande av platser genom nutida krigshistoria i Bosnien & Hercegovina

Kandidatuppsats i Kulturgeografi med inriktning mot turism, HT 2012
Institutionen för Ekonomi och Samhälle – Avdelningen för Kulturgeografi
Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet
Författare: Charlotte Bromar
Handledare: Kristina N.Lindström

Förord

Till att börja med jag vill tacka de personer som möjliggjort den här uppsatsen, däribland mina kära vänner och min fantastiska familj som tappert stått ut med mig under skrivandets gång - då forskningsprocessen inte alla dagar gått min önskade väg. Ett oerhört stort tack ges till min handledare Kristina N.Lindström som väglett mig med tips och goda råd sedan dag ett!

Upprinnelsen till denna uppsats har sitt ursprung i en rundresa på Balkan halvön 2010, då jag besökte staden Mostar och blev nyfiken på att veta mer om platsen och dess historia. Uppsatsens teman - politiska konflikter, turism och varugörande av platser knyter ihop min kandidatexamen väl, då jag läst Europakunskap, statsvetenskap, etnologi och turismgeografi under mina snart fyra år på Universitetet. Uppsatsen har givit mig kunskap kring hur historien används inom turismindustrin, något jag tycker har varit mycket givande och spännande.

Charlotte Bromar

Sammanfattning

Denna uppsats undersöker hur politiska konflikter varugörs till turism via texter på Internet. Uppsatsen syftar till att undersöka hur en plats som präglats av en politisk konflikt i modern tid använder sitt historiearv i turistisk marknadsföring. För att få svar på studiens frågeställningar genomfördes en kvalitativ textanalys på fyra utvalda hemsidor på Internet, varav samtliga av dessa aktörer är från Bosnien & Hercegovina och har ett huvudfokus på staden Mostar. Uppsatsen har vidare två frågeställningar. Den första lägger vikt på att besvara vilken typ av information eller tema som dominerar vardera undersökt hemsida. Den andra frågeställningen vill ta reda på vilka likheter och skillnader det finns mellan vardera studerad hemsida. Uppsatsen bygger på ett teoretisk ramverk som tar upp följande begrepp; krigsturism, dark-tourism, historiebruk, imageskapande och varugörande av platser (dvs. att platser kommersialiseras och görs till produkter som kan säljas och konsumeras).

De resultat som studien leder till, gällande frågeställning nummer ett, pekar på att vardera hemsida domineras av ett tema och det tema som dominerar flest hemsidor är temat för ”Den politiska konflikten som historia”. De resultat som fråga två leder fram till är att det finns fler likheter än skillnader i det undersökta materialet. Resultaten visade att staden beskrivs med en historisk prägel och ofta i koppling till staden kända bro ”Stari Most”, vilket sker på tre av de fyra undersökta hemsidorna. Ur dessa resultat går det att dra slutsatsen att staden Mostar beskrivs med en historisk prägel och förankring då staden marknadsförs på de undersökta hemsidorna på Internet.

Innehållsförteckning

1. Inledning

1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Disposition	6

2. Teoretiskt ramverk

2.1 Inledning	7
2.2 Varugörande av platser	7
2.3 Image och marknadsföring	8
2.4 Turism och varugörande av platser	8
2.5 Medias kommersiella representationer av platser	
2.6 Att sälja politiska konflikter som turistattraktioner	9
2.6.1 Krigsturism, dark-tourism och historiebruk	9
2.7 Sammanfattning av uppsatsens teoretiska utgångspunkter	10

3. Metod och material

3.1 Vetenskapsteori - inledning	11
3.2 Vetenskaplig metod - kvalitativ innehållsanalys	11
3.2.1 Textanalys	11
3.3 Urval	12
3.4 Genomförande	13
3.5 Validitet	12

4. Undersökningsområde - bakgrund om landet och konflikten

4.1 Bosnien & Hercegovina	15
4.2 Bosnien & Hercegovinas turismindustri	15
4.3 Staden "Mostar"	16

5. Resultatredovisning

5.1 Inledning	17
5.2 Dominerande tema: "Den politiska konflikten som historia"	17
5.2.1 Analys	21
5.3 Fler skillnader än likheter mellan hemsidorna	21
5.3.1 Analys	23
5.4 Sammanfattning av resultat och analys	23

6. Slutsatser och avslutande diskussion

6.1 Slutsatser och diskussion	24
6.2 Förslag till fortsatta studier	25

<u>Referenser</u>	26
<u>Bilagor</u>	
Bilaga 1. "Bosnien & Hercegovina på Europakartan"	29
Bilaga 2. "Bosnien & Hercegovina och staden Mostar"	30
Bilaga 3. "Skärm-dumpar"	31
<u>Tabellförteckning</u>	
 Tabell 1. "Summering av dominerande teman"	20

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Denna uppsats undersöker hur politiska konflikter varugörs till turistiska produkter via hemsidor på Internet. Uppsatsen belyser en problematik kring hur det är möjligt att genom en plats krigshistoria varugöra politiska konflikter till turistattraktioner och då med fokus på staden "Mostar" i Bosnien & Hercegovina. Uppsatsen granskar i vilken utsträckning officiella aktörer väljer att lyfta fram och varugöra den politiska konflikten som ägde rum inom landet och då specifikt i staden Mostar mellan åren 1992 till 1995 då landet drabbades av inbördeskrig. Uttrycket "att varugöra den politiska konflikten" kan liknas med begreppet "varugörande av platser", vilket betyder att platser kommersialiseras och görs till produkter som kan säljas och konsumeras, i detta fallet åtnjutas om en turistdestinationer.

Uppsatsen är inriktad på den krigsrelaterade turismen - såsom dark-tourism och krigsturism. Krigsturism handlar om att levandegöra krigsdrabbade platser och se dess effekter som en resurs genom att omvandla dessa till turistattraktioner (Lennon och Foley 2000). Den krigsrelaterade turismen kan vara problematisk då turismnäringen kan ses som en snabb väg ut ur en ekonomisk kris, men även för att en satsning på turism ska bli lyckad bör en positiv bild utav landet och dess destinationer sändas ut till allmänheten för att återigen attrahera besökare och då ses som en trygg och säker plats att vistas och turista på (Lee 2006). Men den krigsrelaterade turismen återknyter till platsens krigshistoria, vilket kan hämma turister att besöka platsen då dessa kan vilja vistas på en trygg och säker plats. Krigsturismen kan då alltså både locka och hämma turister till besök, vilket skulle kunna vara ett bakslag för turismnäringar i länder där det ägt rum ett krig eller en politisk konflikt.

Idag reser människor allt längre sträckor och allt oftare och av allt fler anledningar. Det ökande resandet världen över kan tros bero på flera faktorer. En utav anledningarna till det ökande resandet kan bero på informations- och kommunikationsteknologins utveckling de senaste decennierna som inneburit att det blivit lättare att nå information om platser (Bohlin och Elbe 2007). I allt större utsträckning väljer fler turister att boka och planera sina semesterresor på egenhand - exempelvis via Internet. Denna utveckling har möjliggjorts av en rad bakomliggande faktorer, delvis på grund av att allt fler verksamma aktörer inom turismindustrin använder sig utav Internet som en marknadsföringskanal för att just nå sina kunder (Bolin och Elbe 2007) och för att varugöra platser.

Att varugöra en plats handlar om att skapa turistiska produkter utav platser, vilket innebär att göra platser till köpklara turistdestinationer (Bohlin och Elbe 2007). På Internet kan ett turismbolag skapa både sig själva och utvalda platser ett ansikte utåt, även kallat en virtuell destinationsimage. Något en hemsida kan använda för att påverka dess besökare, då en image kan forma om en uppfattning, tillskriva en destination en ny image eller förstärka tidigare uppfattningar om en plats (Choi, Lehto och Morrison 2007). Att marknadsföra en plats via en hemsida kan vara problematiskt både för den framtida turisten, men såväl för den som marknadsför den, då det finns mängder av marknadsförare och hemsidor på Internet som beskriver samma platser fast på olika sätt. Något som i längden kan leda till en splittrad bild av en plats och dess image, då en image inte stämmer överens med vad hemsidorna visar (Bohlin och Elbe 2007).

1.2 Syfte och problemformulering

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur en plats som präglats av en politisk konflikt i modern tid varugörs i turistisk marknadsföring på Internet. Utifrån detta syfte undersöks vidare vilken typ av information som dominerar de undersökta hemsidorna och dess material. Detta görs för att försöka få svar på om dessa hemsidor lägger tyngd på något specifikt tema eller information i marknadsföringen. Därutöver undersöks även vilka likheter och skillnader det finns mellan hemsidorna och dess material. Detta är intressant att undersöka för att se hur dessa hemsidor väljer att beskriva den politiska konflikten och då se om det finns ett mönster i hur platsen beskrivs i marknadsföring på Internet.

Studien kommer att behandla följande frågeställningar:

1. Vilken typ av information (eller tema) med fokus på den politiska konflikten dominerar de studerade hemsidorna?
2. Vilka likheter och skillnader finns mellan de studerade hemsidorna?

1.3 Avgränsningar

I denna studie undersöks hur ett antal officiella aktörer i Bosnien & Hercegovina varugör stadens Mostars nutida krigshistoria via Internethemsidor. De undersökta hemsidorna riktar sig mot en engelskspråkig publik. Studien har mer precist avgränsats till att undersöka hur texter på fyra utvalda hemsidor beskriver och indirekt marknadsför staden Mostar. Studien kommer inte att granska bilder eller ljud på hemsidorna, utan enbart granska de texter som dessa hemsidor förmedlar och detta för att en granskning av både bilder, ljud och text inte tidsmässigt ryms inom ramen för en c-uppsats. Studien har begränsats till att studera fyra stycken utvalda officiella aktörer i Bosnien & Hercegovina, vilka valts för att se hur inhemska aktörer väljer att profilera staden och dess historia utåt för att locka besökare. Staden Mostar har valts som studieobjekt för det är en stad med en rik historia och med en politisk konflikt i bagaget samt för att det är en stad som lockar många turister. Materialet som studien grundar sig på valdes på grund av att dels är det intressant att se hur en stad genom text beskriver sin krigshistoria och dels för att dessa texter återfanns på Internet, vilket i dagen samhälle är en mäktig distributionskanal för att inhämta information om platser och turism.

1.4 Disposition

Denna studie består av sex olika delar. I det första kapitlet presenteras en inledning till studien, vilken innehåller en problemformulering samt studiens syfte och frågeställningar samt avgränsningar. I följande kapitel presenteras studiens teoretiska ramverk, vilken är uppdelad i två delar varav den första beskriver varugörande av platser och den andra varugörande av platser som drabbats av politiska konflikter. I det tredje kapitlet redogörs för studiens metodval - en kvalitativ innehållsanalys, urval, genomförande, alternativa metoder och sist validitet. I det fjärde kapitlet presenteras en bakgrund om landet och staden Mostar och den politiska konflikten samt en del som beskriver turismindustrin i landet som helhet. Det femte kapitlet redovisar studiens resultat samt analys. Vidare i den sjätte delen återfinns den diskussion och de slutsatser som studiens fjärde kapitel lett fram till.

2. Teoretiskt ramverk

2.1 Inledning

I följande kapitel kommer det teoretiska ramverk som studien vilar på att presenteras. Studien är i huvudsak uppbyggd på litteratur inhämtat inom det kulturgeografiska fältet med fokus på turism, media och marknadsföring. Huvudfokus ligger på begreppet varugörande av platser, krigsturism och historiebruk. Centrala bidrag till denna studies teoretiska ramverk är Bohlin och Elbe "Utveckla turistdestinationer. Ett svenskt perspektiv" (2007), Ek och Hultman "Plats som produkt. Kommersialisering och paketering" (2007) och Lennon och Foley "Dark Tourism: the Attraction of Death and Disaster" (2002) med flera. På de områden där det inte förts kulturgeografisk forskning har det används tidigare forskning från andra discipliner för en ökad förståelse.

2.2 Varugörande av platser

Begreppet plats kan beskrivas på flertalet sätt. Enligt Green och Hallin (2007) finns det inga fasta platser utan en plats är en social konstruktion och ständig process som skapas utifrån människors sociala relationer och rörelser (Ur Ek och Hultman 2007). Utifrån dessa sociala konstruktioner förstår människan sin tillvaro och bygger upp sitt vardagsliv utifrån dessa (Cresswell 2004).

Då man diskuterar platser och turism kan man tala om plats som en turistdestination. En turistdestination är ett rumsligt fenomen som innehåller attraktioner och tjänster, men den bör även ses som en plats utan fasta gränser som skapas via ständiga sociala relationer mellan turismaktörer (Bohlin och Elbe 2007). En turistplats är detsamma som en plats för konsumtion, där konsumtionen kan bestå av allt från hotellnätter, restaurang - museibesök, lokala transporter eller shopping (Ek och Hultman 2007).

För att en publik (turister) ska få upp ögonen för en destination behöver destinationen arbeta fram en image, även kallat "destinationsprofil" för att bli igenkänd, ihågkommen och för att särskilja sig gentemot andra platser (Morgan, Pritchard och Pride 2002). Begreppet image kan förklaras som en rad noga och strategiskt utvalda bilder framtagna för att representera en plats och i syfte att användas i marknadsföringen utav den. Då en destination ska profilera sig gentemot andra destinationer, plockas det mest framträdande, unika och positiva egenskaper hos destinationen fram (Bohlin och Elbe 2007). Dessa sätts ihop till en så kallad image och får profilera destinationen utåt. Image kan alltså i korthet beskrivas som den övergripande bild en människa har över en plats, eller som ett resultat av en människas tro, idéer, känslor, förväntningar och uppfattningar om den (Kotler 1994). Image är något som aktivt konstrueras och de bilder som representerar platsen ska förhoppningsvis på lång sikt leda till en längtan efter att besöka den (Bohlin och Elbe 2007). Via olika medier förmedlas information kring turistplatser, vilka ger utrymme för en tolkning kring platsen hos mottagaren, i detta fall turisten. Turisters uppfattningar om turistplatser kan skapas av den mediering som förs om platsen, vilken även består utav bilder och olika representationer (Bohlin och Elbe 2007). Dessa bilder behöver inte överensstämma med platsens egentliga identitet utan kan vara framtagna av turistiska aktörer och marknadsförare, vilket vidare kan skapa konstruerade bilder utav en turistplats (Bohlin och Elbe 2007). Detta kan givetvis skapa en förvirring hos de turister som redan innan avresan skapat sig en bild utav en plats som i vissa fall kan vara felaktig (Ek och Hultman 2007).

2.3 Image och marknadsföring

En plats image går hand i hand med marknadsföringen utav en plats, eller turistdestination. Att marknadsföra platser innebär ett medvetet synliggörande av visa aspekter utav platser i syfte att attrahera till konsumtion och köpkraft. De mest säljbara egenskaperna lyfts fram och platsen blir till ett konsumtionsobjekt. Konsumtion är av kommunikativ praktik, vilket innebär att konsumtion handlar om att konsumera och sprida information om sig själv (platser) skapa en självbild och positionerna sig gentemot andra (Ek och Hultman 2007).

När platser och turistdestinationer marknadsförs kan man tala om platsmarknadsföring (place marketing) som en bidragande faktor för hur platser utvecklas. Platsmarknadsföring innebär att man marknadsför platser med syfte att sälja platsen som exempelvis en turistdestination. Alltså platser kommersialiseras och varugörs till produkter som kan säljas och konsumeras (Philo och Kearns 1993). I detta är det viktigt vilken image en plats avger.

Tidigare forskning inom turism pekar på platsens image är utav yttersta värde då en turist väljer sitt resmål. Skulle platsen förmedla en negativ image-bild, eller rent av vara svår att placera in i en kategori eller svår att skilja från andra platser skulle alternativt kunna bidra till att färre väljer att resa till platsen (May och Jarvis 1981). Platsmarknadsföring är alltså en marknadsföringsstrategi som syftar till att varugöra eller kommersialisera en plats via utvalda bilder som sedan får representera platsen utåt (Ward och Gold 1994). Det övergripande målet med platsmarknadsföring är att förmedla bilder utav ett geografiskt område, men kan såväl vara att konstruera en ny image till en plats (Avraham 2004).

2.4 Turism och varugörande av platser

Då man diskuterar turism och varugörande av plaster handlar det om att skapa turistiska produkter utav platser (Bohlin och Elbe 2007). Att varugöra platser kan innebära att en plats (stad, region, land etc.) blir till en köpklar vara eller tjänst som går att åtnjuta och konsumera som en turistattraktion. Platser kan inte köpas och därefter ägas, utan i varugörandet av en plats så köper turister en upplevelse, en tjänst och ett besök på en specifik plats. Ett varugörande av en plats innebär då även att platsen kommersialiseras (Ek och Hultman 2007) vilket bland annat kan betyda att platsen och dess unika egenskaper marknadsförs och presenteras via olika mediekanaler, exempelvis via turistisk reklam på Internet. Många utav de föreställningar som människor har om platser bygger mycket på medias framställning och rapporteringar om dessa, via dagspress, tv och populärkultur (Crang 1998).

Vad som kan anses problematiskt i varugörande och kommersialisering av turistplatser är dels att platsen och lokalbefolkningen tillskrivs en rad förväntade imagebilder. Om en plats via exempelvis reklam på Internet beskrivs via utvalda bilder som får representera hela platsen så kan platsen riskera att förlora sin egentliga identitet och plats känsla (människors personliga sinnesintryck utav en plats) (Hall 2005) då turister förknippar platsen med helt andra egenskaper än vad lokalbefolkningen gör, vilket kan bli problematiskt på sikt. Att en plats varugörs kan även vara problematiskt för den besökande turisten. Redan innan avfärd har turisten via de olika bilderna som representerar platsen byggt upp både förståelse och förväntningar kring den. Om dessa förväntningar inte infrias, eller överensstämmer med de bilder turisten målat upp, riskerar denne att bli besviken (Ek och Hultman 2007). Den medialiserade blicken är ett samlingsnamn för just dessa förväntningar och innebär att turisten ser platsen utifrån de bilder och representationer som media producerat om den. Detta gör att många turister vill bekräfta medias bilder utav platser, alltså de mediala bilder de tidigare matats av. Detta innebär även att turister reproducerar den ”kommersiella och medialiserade blicken” av en plats genom att se den via dess representationer (Ek och Hultman 2007).

2.5 Medias representationer av platser

Enligt Ek och Hultman (2007) är det viktigt att ha en kritisk hållning till kommersiella representationer av platser. Medias förmåga att nå fler människor och producera olika typer av information och åsikter, via exempelvis Internet, så når oftast en typ av representationer mottagaren vilket kan förstärka stereotyper och återge etnocentriska bilder av platser. Genom att varugöra och beskriva en plats i bilder ramar man in en plats och dess egenskaper. Det skapas även förväntningar kring platsen och ger genom marknadsföringsmaterial en tydlig bild om vad platsen är och vad den inte är. Alltså varugörande av en plats kan både öppna upp möjligheter för en plats lika väl som den begränsar den (Bohlin och Elbe 2007).

Det finns vidare kritik av varugörande av platser, många kritiker menar att genom marknadsföringen av platser iscensätts en bild av en plats som inte behöver stämma överens med platsen egentliga identitet (Bohlin och Elbe 2007). I marknadsföringen, som plockar fram en plats positiva sidor, mer eller mindre konstruerar om platsens identitet. Enligt McCannel (1989) anses att platser och turistprodukter som säljer kulturer eller ett kulturarvet på en plats endast ger en ytlig och artificiell bild, vilken skapas för att tillgodose vad turisterna efterfrågar och den bild dessa förväntar sig.

2.6 Att sälja politiska konflikter som turistattraktioner

2.6.1 Krigsturism, dark-tourism och historiebruk

Turism och varugörande av plaster går att sammankoppla med begreppen, krigsturism, dark-tourism och historiebruk på så vis att samtliga berör den krigsrelaterade turismindustrin. Vanligtvis betraktas turismindustrin som ett fenomen som behöver fred och ordning om sig för att blomstra och existera. De senaste två decennierna har turismfenomenet föreslagits alltmer att spela en större och viktigare roll i främjandet av ”världsfred” mellan länder och olikänkande kulturer (Butler och Wantanee 2012). Det har länge funnits idéer och tankar kring kopplingen mellan fenomenen turism och krig vilka påstått att dessa alltid stått i opposition till varandra och vid en politisk konflikt eller ett krigsutbrott får turistnäringen ett direkt avbrott. Detta påstående är inte helt vedertaget. Effekter av ett krig kan ha både negativa och positiv inverkan på turismindustrin. Om en politisk konflikt blossar upp och ett krig bryter ut och freden i ett land är hotad behöver inte turismindustrin upphöra över hela området. Ett exempel på ett land där det råder politisk konflikt, men där turismen samtidigt fortlever är Sydkorea - ett land som ligger i konflikt med grannlandet Nordkorea sedan 1953. En konflikt som aldrig avslutats utan anses som levande, vilket innebär att turister besöker ett land i politiskt konflikt och krig (www.landguiden.se, 2012-11-02).

Krigsturism och dark-tourism

Den krigsrelaterade turismen går att koppla till begreppet dark-tourism, vilket innebär att turistnäringen fokuserar på ett krigs efterverkan och följder på en plats, så som tragedier, konflikter och brutalitet ofta kopplat till krig och död (Butler och Suntikul 2012). Om det skulle finnas positiva effekter av ett krig, vilket känns mindre troligt, skulle det kunna vara att ett krigs konsekvenser på en plats kan bidra till att platsen uppmärksammas och vill besökas av turister för dess krigs- och historiearv, vilket vidare leder till att en turistattraktion växer fram på platsen. Turism kan vidare då ses som en näring som genererar ekonomiska intäkter till en plats på grund av dess krigshistoria (Butler och Suntikul 2012). Detta har skett i Bosnien och Hercegovina, där staden Mostar med dess kända bro numer får stå symbol, minnesmärke och som bevis och för den politiska konflikten som ägde rum på platsen (Corak 2006). Ett annat begrepp som går under kategorin för dark-tourism är begreppet krigsturism, vilket innebär att människor reser till platser som drabbats av krig.

Det är ett begrepp som beskrivs som ”besök till historiska och avgörande slagfält där stora historia händelser ägt rum”. Krigsturism handlar om att levandegöra krigsdrabbade platser och se dess effekter som en resurs genom att omvandla dessa till en turistattraktion (Lennon och Foley 2000).

Historiebruk

Krigsturism går att sammanlänka med begreppet historiebruk. Båda företeelserna handlar om att plocka fram en plats historia och det förflutna i en samtida kontext (Ek och Hultman 2007). I diskussionen om hur människor kan minnas och förstå platser och skapa förankring till dem och dess historia i nutid så handlar det om den existentiella- och kommersiella historiebruket (Elisabeth Högdahl i Ek och Hultman 2007). Detta innebär bland annat bevarande, iscensättande av historiska byggnader, monument och minnesmärken (Zander 2001). En plats historia kan användas för att iscensätta platsen i kommersiella syften. Detta innebär att historien kan kommersialiseras och användas i turistiskt syfte (Ek och Hultman 2007). Berlin i Tyskland är en stad som sedan 1989 attraherat besökare som vill återuppleva Berlin innan murens fall 1989 och den turbulenta tiden då den just föll. Muren delade staden i två delar, i Öst- och Västberlin och var länge en politiskt konflikt. Idag finns endast en ytterst liten del kvar utav muren och den används som utställningsplats för konstnärer, vilket tyder på att stadens historiska platser används som turistplatser. Alltså delar av Berlinmuren används som ett sätt att locka turister, dels för att beskriva muren och stadens historia, men även för att muren i dag lockar till sig besökare för att den används i andra syften än till vad den en gång i historien var avseddes för, exempelvis som utställningsplats för konstnärer (Ek och Hultman 2007). Detta öppnar upp för en diskussion kring huruvida varugörande av platser genom krigsturism har i syfte att vara lärande eller enbart underhållande för turister, det vill säga om turisten ska tillskansa sig fakta om platsen historia eller uppleva den via kringliggande turistiska tjänster, så som att besöka en konstutställning. Muren väcker både till sorg och nostalgi hos berlinborna. Muren får symbolisera stora delar av den samlade bilden av staden och dess historiearv (Ek och Hultman 2007).

Alltså samtidigt som Berlin kommersialiserar och säljer sitt historiearv till turister som ser Berlin enligt stadens historia så brottas invånarna med att bygga upp en samlad mentalitet inom staden som länge varit uppdelad. Detta ger en dubbelhet som går att kritiseras då den bild och image som historien tillskrivit staden till turister inte överensstämmer med den bild som berlinborna själva har (Ek och Hultman 2007).

2.7 Sammanfattning av uppsatsens teoretiska utgångspunkter

Att varugöra en plats för turistiska syften innebär att en plats platsmarknadsförs, (place marketing), alltså platser kommersialiseras och blir tillgängliga som varor som kan produceras, marknadsförs och konsumeras (Philo och Kearns 1993). När platser marknadsförs formas en image av platsens mest unika egenskaper. Marknadsföringen kan bidra till en endimensionell och förenklad bild av en plats, detta gäller även platsens historia, kultur och socio-ekonomiska karaktär (Hall 2005). När det kommer till att marknadsföra en plats historia betyder det att en plats historia lyfts fram och används i ett samtida sammanhang. Detta kan exempelvis betyda att ett krig eller en politisk konflikt och dess historia lyfts fram på en plats, vilket går att relatera till begreppen krigsturism eller historiebruk (Ek och Hultman 2007). Genom att exempelvis varugöra en politisk konflikt på en plats, kommersialiseras platsen och blir en arena för turistisk aktivitet.

3. Metod och material

3.1 Vetenskapsteori - inledning

Den vetenskapliga teori som denna studie bygger på har ett hermeneutiskt perspektiv, där strävan är att tolka och förstå det material som studien bygger på. Inom vetenskaplig forskning finns två traditionella skolor att förhålla sig till för att producera ny kunskap. Den ena är positivism och den andra hermeneutik. Inom den positivistiska skolan använder forskaren sig utav kvalitativa metoder, vilka ofta bearbetar större volymer av data för att få fram forskningsresultat. Den positivistiska skolan används av forskare som arbetar med kvantifierbara metoder (mätbara), med en vilja få fram statistiska resultat. Den positivistiska forskarens roll är att förhålla sig objektiv och neutral i sin roll som forskare och i forskningsprocessen och inte låta sin egen roll färga eller påverka studiens utfall (Thurén 2007). Hermeneutik är däremot mer utav en tolkningslära som syftar till att beskriva och förstå kunskap och inte bara begripa den i siffror eller statistik. Forskaren blir en del av sin studie och den löpande forskningsprocessen, denna forskningsmetod heter kvalitativ forskning och betyder att man letar efter det unika och säregna drag i det som studeras. Huvudmålet är inte att fånga stora mängder information utan forskaren använder sig av färre antal respondenter och går istället på djupet med ett mindre antal personer och detta för att nå mer ingående, djupare och rikare detaljinformation (Thurén 2007).

3.2 Vetenskaplig metod - kvalitativ innehållsanalys

Vid val av metod är det viktigt att ha forskningsproblemet som en utgångspunkt då det är detta som avgör vilken typ av data som är relevant för studien (Halvorsen 1992). Den metod som valts till denna studie har en kvalitativ inriktning och är i form av kvalitativ innehållsanalys av texter, dvs. text- och innehållsanalys. En innehållsanalys betyder i stora drag att skaffa sig en förståelse av ett innehåll av något slag. Ur ett vardagligt perspektiv kan detta handla om att skaffa sig en övergripande bild av ett medieinnehåll, då exempelvis genom att se en film, läsa en tidning, surfa på Internet eller lyssna på radio.

Ur ett mer vetenskapligt perspektiv innebär innehållsanalys ungefär detsamma, den stora skillnaden är att den vetenskapliga forskningen förhåller sig till ett systematiskt tillvägagångssätt och är teoretiskt förankrad. (Ekström och Larsson 2010).

3.2.1 Textanalys

Denna studie bygger på en kvalitativ innehållsanalys, även kallat textanalys, vilken innebär en analys av texter i olika former och sammanhang. En textanalys har inget entydigt tillvägagångssätt utan kan genomföras på en rad vis och detta beroende på hur den text som studeras är utformad. Textanalys är ett samlingsnamn för kvalitativa studier av texter. När en forskare använder sig av textanalysen som forskningsmetod för att samla in data så kan man sammanfatta det som att forskaren ställer frågor till texten, frågor som bygger på en önskan att få veta något om en text eller en vis typ av text. Man kan säga att textanalys handlar om att plocka isär en text för att vidare ställa frågor till den, och därefter sätta ihop den igen på ett nytt vis vilket i förlängningen ska ge en ökad förståelse för texten. (Helland, m.fl. 2004).

Den kvalitativa textanalysen har ett hermeneutiskt perspektiv och har en stävan efter att förstå en text på djupet och för att kunna förstå en text enligt ett hermeneutiskt synsätt bör texten tolkas.

Tolkningar av texter kan ske på flera sätt, denna studie bygger på en metod att tolka texter som benämns ”objektiverande”, det vill säga att forskaren försöker tolka texter genom närläsning och oberoende av dess avsändare och den sociala kontexten den tillhör. (Helland, m.fl. 2004).

Textanalysen som forskningsmetod har kritiserats för att forskarens roll syns igenom den analys som görs av de studerade texterna, alltså forskaren blir en del av textanalysen. (Helland, m.fl. 2004). Kvalitativ forskning kritiseras ofta för att vara subjektiv och detta för att forskarens personliga roll samt förhållandet till och tolkningar av det undersökta materialet i vissa fall kan göra sig synliga i det slutgiltiga resultatet. (Esaiasson, m.fl. (2012) Till trots har denna metod valts för att den anses vara passande då denna studies frågeställningar handlar om att urskilja bland annat vilka teman som dominerar de studerade hemsidorna. En textanalys kan då ge en djup förståelse till vilket tema som dominerar vardera hemsida, då metoden går ut på att ställa frågor till materialet. Metoden har alltså valts för att den lämpar sig väl då texters innehåll ska granskas, vilket är en passande form för att besvara denna studies syfte och frågeställningar, då studien vill förstå och begripa det innehållsliga i undersökningsmaterialet. Denna metod har även valts för att den passar sig väl då studien har i syfte att få fram data kring vilket tema som dominerar det undersökta materialet vad det gäller den politiska konflikten.

Denna studie skulle kunna göras via en kvantitativ innehållsanalys. En sådan analys inriktar sig på att göra ett undersökningsmaterial mätbart och vidare framställa statistik. (Ekström och Larsson 2010). Men i och med att denna studie bygger på ett hermeneutiskt perspektiv och vill närläsa och därigenom förstå det undersökta materialet så lämpar sig en textanalys och en kvalitativ metod bättre.

3.3 Urval

Materialet till denna uppsats är hämtat från fyra hemsidor på Internet, www.visitmostar.net, www.bhtourism.ba (förkortas B & H vidare i studien), www.turizam.mostar.ba och www.hercegovina.ba. Utifrån den tidsram som en c-uppsats inrymmer så valdes just fyra hemsidor att granskas i denna studie, med detta menat att på grund av tidspraktiska skäl valdes inte fler hemsidor att undersökas.

De undersökningsmaterial som användas för att besvara studiens frågeställningar består utav informationstexter hämtade från fyra officiella turismaktörers hemsidor. (Se bilagor med ”skärm-dumpar”). Dessa aktörer är samtliga från Bosnien & Hercegovina och dess hemsidor finns samtliga i engelska versioner och är riktade till en engelskspråkig publik. De undersökningsmaterial som är relevant för denna studie är de delar av hemsidorna och dess informationstexter som berör den politiska konflikten som ägde rum på 1990talet i Bosnien & Hercegovina. De material som inte berör denna kommer inte att analyseras i det senare resultatkapitlet utan har medvetet valts bort då det inte är relevant för att besvara studiens syfte och frågeställningar. Studien kommer inte att granska bilder eller ljud på hemsidorna, utan enbart studera de texter som dessa hemsidor förmedlar och detta på grund av praktiska skäl däribland tid. Varför valet föll på just dessa hemsidor berodde dels på att det var dessa fyra hemsidor som nästintill hittades direkt då den första sökningen efter material utfördes, men hemsidorna hade även ett precist fokus på turism. Därutöver antas dessa vara de hemsidor som framtida turister möts av då dem söker sig runt på Internet. Det andra skälet till varför just dessa hemsidor valdes beror på att samtliga fyra hemsidor innehöll information om Mostar som turistdestination och kan fungera som turismportaler för turister att nå information om staden. Det tredje skälet var att dessa aktörer på sina hemsidor tipsade om

andra liknande sidor och efter att ha genomsökt ett tiotal sidor på Internet via olika sökmotorer, exempelvis www.google.com, föll valet på dessa fyra hemsidor, och det för att dessa var mest återkommande. Dessa sidor har även ett snarlikt utbud av texter och innehåll, vilket underlättade då texterna i resultatkapitlet skulle redovisas och sedermera ställas mot varandra.

3.4 Genomförande

I studien granskas fyra hemsidor 1) Visit Mostar, 2) Mostar Grad, 3) Herzegovina Tourist Board och 4) The Tourism Association of Bosnia and Herzegovina. Efter att dessa fyra hemsidor hade valts ut för att besvara studiens frågeställningar var det första steget att ”lära känna” varje hemsida var för sig genom att klicka sig runt på sidorna för att se vilka rubriker och typer av texter vardera sida innehöll. Efter att ha bekantat sig med hemsidorna och dess innehåll formulerades lämpliga teman som sedermera skulle ligga till grund för den resultat- och analysdel som denna studie innehåller. Efter att jag hade bekantat mig med hemsidorna och besökt dessa ett par gånger och läst texterna på vardera sida, kunde jag se var på sidorna och i vilka texter det fanns en koppling till den politiska konflikten på 1990-talet. Där utefter ville jag formulera fyra teman som sedermera skulle kunna användas för att strukturera upp det material som hittades och ansågs vara relevant i koppling till studien. Nästa steg blev att undersöka och varje hemsida var för sig och jag gjorde så kallade ”skärm dumpar” på de sidor som innehade text som relaterade till något av studiens fyra teman och direkt den politiska konflikten. Därefter skrevs dessa ”skärm dumpar” ut i pappersform och jag använde mig av fyra olika färgpennor, en för vardera tema och undersökte materialet och strök under de som var relevant för vardera tema. Därefter skrevs resultatet av detta arbete ner i kapitel för ”empiri och analys”. Värt att nämna är att det undersökta materialet hämtades från dess hemsidor i november och december månad, vilket kan ha en inverkan på vad och vilken information som återfinns på de undersökta hemsidorna. Information kan vara säsongsbundet och därmed variera, vilket kan påverka utfallet då en hemsidas texter analyseras.

Utifrån en närläsning av det valda empiriska materialet grundar sig denna studie på fyra teman, vilka samtliga användes för att strukturera upp det material som återfanns på de undersökta hemsidorna. Alla teman har samma utgångspunkt - hur dessa teman beskrivs i koppling till den politiska konflikten mellan 1992-95. Valda teman är 1) Den politiska konflikten som historia - vilket innebär att den politiska konflikten omnämns i de texter som berör och beskriver stadens utveckling över tid och historieskrivning på hemsidorna. 2) Den politiska konflikten som kulturarv med fokus på bron ”Stari Most” – innebär att de texter som i någon form beskriver bron även omnämner något om den politiska konflikten. 3) Den politiska konflikten som turistisk underhållning och spektakel - innebär att platser som är arenor för en turistisk aktivitet, exempelvis ett tillfälligt evenemang, omnämner den politiska konflikten då dessa aktiviteter uppmärksammas på hemsidorna. 4) Den politiska konflikten och enskilda platser. I det sistnämnda temat återfinns även ett subtema, vilket är den politiska konflikten och religiösa platser. Detta tema och subtema innebär att enskilda platser - såsom exempelvis ett torg, gator, en naturplats eller religiösa platser - såsom kyrkor och moskéer förekommer på hemsidorna och beskrivs i samröre med den politiska konflikten.

3.5 Validitet

För att få veta om denna studie egentligen fått svar på de frågeställningar som studien till en början avsåg så går det att tolka genom studiens ”validitet”. Vilket betyder att om en studie har en hög validitet går det att tolka som att studien studerat det som syftet ämnat till och inte annat (Judith 2006). Validiteten i denna studie är inte helt lätt att fastställa då jag som nybörjare ändå får kalla mig mindre erfaren i min roll som forskare.

Trots det har jag försökt mitt bästa med för att uppnå en hög validitet i denna studie och det genom att arbeta långsamt, koncentrerat och noggrant. Jag har även tagit hänsyn till den kritik som tilldelats den kvalitativa textanalysen, det vill säga den som påstår att forskarens roll kan synas igenom forskningsresultaten. För att undvika detta har texterna granskats flertalet gånger för att se så att materialet är relevanta i koppling till de frågeställningar som studien ställer.

Jag har även varit noga med att läsa materialet och kategorisera in det i olika teman utan att värdera det. Alltså när materialet lästs så har jag försökt att strikt kategorisera materialet så att det ska finnas så lite värderingsutrymme för mig som forskare som möjligt.

4. Undersökningsområde - bakgrund om landet och konflikten

4.1 Bosnien & Hercegovina

Bosnien & Hercegovina består som namnen antyder av två delar med Bosnien i den norra delen och av Hercegovina i den södra. 1456 erövrades Bosnien & Hercegovina av det Osmanska riket, vilket betydde att landet influerades starkt av Orienten och dess kultur. Delar av landet islamiserades. 1878 ersattes det ottomanska styret av ett österrikisk-ungerskt, vilket därefter ersattes av en samlad Jugoslavisk stat 1914, med länder så som Serbien, Kroatien, Slovenien, Makedonien, Kosovo, Montenegro och Bosnien & Hercegovina. Bosnien & Hercegovina var fram till 1992 en delrepublik i det kommunistiska och federativa Forna Jugoslavien. 1992 utropade Bosnien & Hercegovina sig själv till egen stat, efter att flera andra delrepubliker gjort detsamma. Serbien, som ännu inte accepterat upplösningen av ett enat Jugoslavien, valde att militärt inta Bosnien och Hercegovina 1992, vilket ledde till ett tre år långt inbördeskrig som resulterade i etnisk rensning av flera tusentals muslimska bosnier. Under inbördeskriget mot Serbien stannade hela den bosniska och samhället upp och tusentals bosnier gick i landsflykt. Efter tre års tid av etnisk rensning och ockupation blev Bosnien & Hercegovina slutligen självständigt och utropades som en egen stat 1995, efter att ett fredsavtal slutits. Därefter har en återuppbyggnad av landet pågått i närmare 20 år. De tre år långa inbördeskriget drog med sig inte bara en försliten befolkning, ett avstannande av landet både politiskt och ekonomiskt utan medförde även en massiv förstörelse på landets geografi, natur, historiska platser - byggnader och kulturarv. Efter kriget talades det om ett ”kulturmord”. Bosnien & Hercegovina var ett mångkulturellt land, med en bred etnisk, kulturell och religiös variation. Denna blandning av människor och traditioner hade medfört en intressant blandning av kulturminnen och platser.

Platser och minnesmärken som är viktiga ur ett turistiskt perspektiv, då för att locka turister. Var och varannan stad inom landet hade ofta en kyrka och en moské, ibland ståendes sida vid sida. Efter kriget är många av dessa krigshärjade eller rent av sönderslagna till grunden. Alltså samtidigt som det utfördes ett ”folkmod” föregick det såväl ett ”kulturmord”, vilket innebar att fienderna ville rensa ut både folket och dess kultur, vilket ledde till att många moskéer och andra kulturmärken raderades med marken (Svanberg & Söhrman 1996). En omdiskuterat kulturskatt är bron ”Stari Most” i staden Mostar. Bron har en lång historia med anor från 1600-talet. Den upprättades till en början av arkitekten Sinan och användes mestadels utav köpmän och var byggd i trä förstördes (www.unesco.com, 2012-12-17)

4.2 Bosnien & Hercegovinas turismindustri

Innan kriget i det Forna Jugoslavien bröt ut 1992 hade regionen en stabil turismindustri med ett brett utbud av turistdestinationer och tillhörande aktiviteter. Det forna Jugoslavien erbjöd både sommar- och vinterturism, en industri som hade sina rötter sedan 1950-talet. Med en lång solkust och flertalet skidbackar hade regionen ett gott ryckte utåt (Hall 2002). 1992 förändrades hela regionens geografi, politik och ekonomi. I och med krigets intåg blev större delar av Bosnien & Hercegovina krigshärjat, sönderbombat och avstannat. Efter krigsslutet 1995 återstod ett enormt arbete med att återuppbygga landet på flera plan (Svanberg & Söhrman 1996). Turismnäringen är idag på framfart i Bosnien & Hercegovina, likaså landets övriga ekonomi, men för att återigen locka turister måste landet arbeta fram en positiv image för att återigen locka turister (Lee 2006). Efter krigsutbrottet 1992 sjönk antalet ankommande turister till landet med hela 90 procent (Vitic et al., 2007) 2010 besökte 365.000 turister landet och siffror från 2008 uppvisar att turismindustrin stod för 13,4 procent av den totala exporten (www.landguiden.se, 2012-12-17)

4.3 Staden ”Mostar”

I den sydvästra delen av Bosnien & Hercegovina ligger den historiska staden Mostar. Staden ligger i delen Hercegovina och genom den går floden Nevereta och delar den i två delar. Första gången staden omnämns i historieskrivningar är år 1474, då som ”Mostari”. Staden blev uppkallas ”Mostari” av de vakter som bevakade den träbro som gick över floden Nevereta och slöt samman staden och de två stadsdelarna. Bron användes av stadens handlare, soldater och andra resande för olika ärenden. Bron uppkallas idag ”Stari Most” (www.unesco.se, 2012-12-17).

1456 erövrades Bosnien & Hercegovina av Osmanska riket, vilket innebar att även Mostar influerades utav Orienten och dess kultur. (Svanberg & Söhrman). Under 1600 och 1700talet utvecklades staden utefter inflytande från Orienten och en rad offentliga och religiösa byggnader uppkom i stadsmiljön, moskéer och basarer, etc. 1520 påbörjades en ombyggnad av den träbro, ”Mostari”, som hållit samman staden och 1566 stod en stenbro klar. 1878 erövrades staden av det Österrikisk-ungerska Imperiet och stadens två delar blev därefter allt mer olika varandra. På den högra delen av staden byggdes en rad kristna byggnader och monument vilket medförde att staden, dock delad i två delar, fick en multi-kulturell och mång-religiös prägel då de Osmanska och österrikisk-ungerska influenserna interagerade i staden. Under inbördeskriget mellan 1992 och 1995 krigshärjades staden och mycket utav stadsmiljön jämnades med marken och totalförstördes och stadens historiska bro, ”Mostari”, idag kallad ”Stari Most”, bombades sönder. Efter kriget återuppbyggdes bron och tilldelades 2005 en plats på UNESCO’s lista för världskulturarv. (www.unesco.se, 2012-12-17) Mycket utav stadens historia berör denna bro och i och med en plats på UNESCO’s världsarvslista uppmärksammas staden och många turister lockas för att besöka staden och uppleva dess historia.

5. Resultatredovisning

5.1 Inledning

Följande kapitel inleds med en inledning som beskriver studiens material. Där utefter presenteras och redovisas resultatet av det insamlade empiriska materialet hämtat från fyra Internet hemsidor. Ihop med att materialet redovisas och resultaten klargörs redovisas även en analys av materialet där empiri, teori och tidigare forskning ställs emot varandra. Resultaten illustreras med hjälp av textcitat hämtade från de olika hemsidorna. Studiens två frågeställningar besvaras en i taget där även en analys presenteras efter varje redovisad frågeställning.

5.2 Dominerande tema: ”Den politiska konflikten som historia”

På hemsida 1) Visit Mostar, omnämns den politiska konflikten i koppling till alla studiens teman, dock i olika stor utstäckning. Utefter en närläsning av texterna på hemsidan går det att tolka att temat för ”Den politiska konflikten som historia” är det tema som dominerar hemsidan, då de texter som placerats in under detta tema beskriver den politiska konflikten mellan 1992-95 vid fler tillfällen än de andra temanen. På hemsidans första sida möts besökaren av rubriken ”About Mostar”, vilken har underrubrikerna ”history” och ”war” under sig. Dessa två rubriker innehar underliggande texter som beskriver Mostars historia. Underrubriken ”history” beskriver stadens historia från 1200-talet fram till 1990-talet. I den studerade texten under denna rubrik omnämns den politiska konflikten tillsammans med stadens bro ”Stari Most”.

”It is known for the graceful elegance and engineering ingenuity of its slender single-span masonry arch that was recently rebuilt after its destruction during Bosnia's inter-ethnic conflict. (Visit Mostar, 2012-12-30)

Citatet beskriver att det ägt rum en multi-etnisk konflikt på platsen då stadens eleganta bro utsattes för en förstörelse, men som i dag är återuppbyggd.

På hemsidans beskrivs den politiska konflikten under 1990-talet mer direkt under rubriken ”war”, vilken ger en beskrivning av händelseförloppet under kriget mellan 1992-1995 och då mer specifikt i Mostar. I texten får läsaren veta vilka grupper i det multi-etniska Mostar som bombat och förstört vad och vid vilken tidpunkt.

Texten beskriver även vad i staden som blivit krigshärjats i form av byggnader och bebyggelse och monument, däribland beskrivs bron ”Stari Most”.

”The 16th century stone bridge Stari Most that had been built by Mimar Hayruddin, by order from emperor Suleiman the Magnificent, was destroyed on November 9th by Bosnian Croat mortar fire.” (Visit Mostar, 2012-12-30)

Utöver detta citat återfinns flera citat hämtade från det studerade textmaterialet och vilka går att koppla till den politiska konflikten under 1990-talet. I texten beskrivs hur staden ockuperades, hur dess stadsdelar och platser bombades sönder till ruiner och utav vem. Citaten här nedan förtydligar;

”Between 1992 and 1993, after Bosnia and Herzegovina declared independence from Yugoslavia, the town was subject to a nine month siege.” (Visit Mostar, 2012-12-30)

”During the siege that ensued, the city was bombarded by the Bosnian Serbs from the mountains to the east.” (Visit Mostar, 2012-12-30)

”In 1993, the Bosnian Croats and Bosniaks began a long struggle for control of Mostar. The Bosnian Croats launched an offensive on May 9th where they relentlessly bombarded the Bosniak quarter of the city, reducing much of it to ruin, including numerous other mosques and houses from the Ottoman era...” (Visit Mostar, 2012-12-30)

”The JNA shelling damaged or destroyed a number of civilian objects. Among them were a Franciscan monastery, the Catholic cathedral and the bishop's palace, with a library of 50,000 books, as well as the Karadoz-bey mosque, Roznamed-ij-Ibrahim-efendija mosque and twelve other mosques.” (Visit Mostar, 2012-12-30)

Utefter att ha närläst de texter som berört den politiska konflikten på hemsida 2) B & H så går det att utläsa att det tema som dominerar denna hemsida är temat ”Den politiska konflikten som kulturarv”. På denna hemsida beskrivs inte den politiska konflikten under 1990talet i stor utsträckning, utan de studerade textmaterialet går enbart att placera in under två av studiens valda teman - ”den politiska konflikten som kulturarv” och ”den politiska konflikten som historia”, då den förstnämnda är dominerande. Det textmaterial som undersökts på B & H's hemsida visar sig omnämna bron ”Stari Most” och dess historia vid flera tillfällen, men det är inte allt material som beskriver bron som även beskriver den politiska konflikten. De texter som är intressanta för att besvara frågeställningarna återfinns på den delen av hemsidan som besökaren först möts av då denne klickar sig vidare under en av hemsidans första huvudrubriker. Då besökaren klickar sig in på rubriken ”Mostar” mötes denne av en text som presenterar staden Mostar. I denna text återfinns citat såsom:

”When the Stari most, or Old Bridge, collapsed from tank shelling in 1993 it was like the heart was ripped out of most Mostar natives.” (The Tourism Association of Bosnia and Herzegovina ,2012-12-29)

Citatet beskriver hur hjärtat slets ur staden då bron kollapsade 1993. Vidare i texten beskrivs hur känsligt det kunde vara efter att bron förstörts att ens nämna bron i dagligt tal, då det kunde leda till tårar och sorg hos människor, vilket visade på hur känslig denna förlust som bron förde med sig var, både inom staden Mostar såväl i landet Bosnien och Hercegovina som helhet.

”Even mentioning the bridge for years after it fell to the bottom of the Neretva River could invoke tears as it symbolized both the city and the country as a whole.”
(The Tourism Association of Bosnia and Herzegovina ,2012-12-29)

Texten beskriver vidare hur bron i dag är återuppbyggd och vilken betydelse detta har för livet i staden. I och med bron återigen finns på samma plats som den en gång gjorde är ett tecken på att staden och livet för invånarna börjar återgå till det normala igen.

”Now, more than a decade later, the beautiful stone structure that had spanned the Neretva River for over four centuries once again arches across its raging waters. The bridge is Mostar's core and its reconstruction means that life is slowly but surely returning to normal in what is most certainly the most beautiful city in Bosnia and Herzegovina.”
(The Tourism Association of Bosnia and Herzegovina ,2012-12-29)

Bron nämns frekvent på hemsidan och då inte bara i koppling till just den politiska konflikten som ägde rum på 1990talet utan den beskrivs även som att inneha en ännu längre historisk betydelse.

”Herzegovina officially came under Ottoman rule in 1482. It didn't take long for Mostar to become the centre of Ottoman administrative and military rule in Herzegovina. The old town (carsija) that developed around the new stone bridge (Stari most) was completed by Dalmatian craftsmen, under in Ottoman design, in 1566.” (The Tourism Association of Bosnia and Herzegovina , 2012-12-29)

Hemsida 3) Herzegovina Tourist Board tar upp mycket lite om den politiska konflikten i Bosnien & Hercegovina mellan åren 1992-95. I studiens första tema ”Den politiska konflikten som historia” förekommer den politiska konflikten indirekt då texten nämner att staden förnyats efter att den krigshärjats, men då utan att nämna för vad eller när den krigshärjats. I tema 2) och 3) ”Den politiska konflikten som kulturarv” och ”Den politiska konflikten som turistiskunderhållning” återfinns inte någon direkt eller indirekt koppling mellan stadens kulturarv och bron ”Stari Most” eller stadens turistiska underhållning och den politiska konflikten på 1990talet. I studiens fjärde tema ”Den politiska konflikten och platser” med undertemat ”Den politiska konflikten och religiösa platser” återfinns det däremot kopplingar till den politiska konflikten tre gånger. Dels då i koppling till staden Hamam och även till två av stadens moskéer. Utifrån detta är det studiens fjärde tema som dominerar de texter som närlästs på hemsida 3).

Under huvudrubriken ”destinations” och vidare under rubriken ”Mostar” finns länken ”Hamam”. Texten beskriver ett Hamam som ett hus för turkiskt bad. Huset var i bruk fram till 1992 och blev därefter förstört under kriget.

”The Bath is placed on the right bank of Neretva, in Priječka bazar. In 1914, during the period of Austro-Hungarian rule, on Musala was built the city bath a merit of famous Mayor from Mostar Mujaga Komadina. City bath (called Banja) was in use till 1992. It is considerably damaged during the war.” (Herzegovina Tourist Board 2012-12-28)

Utöver detta omtalas den politiska konflikten på 1990talet under samma rubriker, men då under länken för ” Karadjoz-beg mosque”. Denna moské beskrivs som en av Mostars största och mest bevarade moskéer, trots att texten även berättar att den blev förstörd under senaste kriget.

”Karadjoz-beg mosque is the largest preserved in Mostar.”
(Herzegovina Tourist Board 2012-12-28)

”It has been considerably in recent war.”
(Herzegovina Tourist Board 2012-12-28)

Det textmaterial som berör ”Koski Mehmed pasha’s mosque”, vilken ligger under samma rubrik som ovanstående moské, så beskrivs den i koppling till den politiska konflikten på 1990talet indirekt, då textmaterialet berättar att moskén under 1990talet var i skydd av UNESCO och delar av den blev förstörda. Detta visar på att det kan finnas en koppling till den politiska konflikten på 1990talet.

”Koski Mehmed-pasha's mosque has nice doom and it's the single one mosque in Mostar with preserved original wall paint and decorations. In spite of protection under UNESCO, in 1993. Its minaret is demolished while courtyard and doom are partly damaged.”
(Herzegovina Tourist Board 2012-12-28)

Hemsida 4) Mostar Grad domineras av temat ”Den politiska konflikten som historia”. På hemsidan omnämns den politiska konflikten under studiens samtliga fyra teman. I övrigt berör texterna på denna hemsida den politiska konflikten mycket lite. Under en av hemsidans rubriken ”Mostar through centuries” beskrivs den politiska konflikten direkt, då texten tar upp denna i sin första mening.

” The fascination of Mostar, chief town of the Herzegovina-Neretva Canton and ancient crossroads of people and civilizations, appears today full of renewed strength, thanks to a constant reconstruction which, from 1995 onwards, has allowed the city to return to its normal life after the heavy bombings of the early 1990s.” (Mostar Grad, 2012-12-17)

I detta citat nämns dels att det finns en tjugning kring staden, en stad som fyllts av förnyad styrka tack vare en konstant rekonstruktion i staden sedan 1995. Citatet beskriver även att livet börjar återgå till det vanliga igen efter 1990-talets tunga bombningar. Vidare i texten återkommer 1990-talets politiska konflikt igen, även då beskrivs att staden bombats kraftigt, förstörts och återuppbyggs.

Texten pekar även på att staden sakta börjat återfå sin tidigare normalitet och många flyktingar återvänder hemåt till den historiska och mångkulturella staden. Texten beskriver även att Mostar är en stad upphäng mellan Öst och Väst, mellan dåtid och nutid.

”In these last years, the city has slowly progressed towards normality, many refugees have returned to their own homes and the damaged areas have mostly been built again. The multicultural heritage of this vast historical and artistic inheritance suspended between East and West, between past and present...” (Mostar Grad, 2012-12-17)

Texten fortsätter att tillägga att staden sakta, efter internationellt bistånd och invånarnas vilja långsamt börjar återfå ett lugn och fred.

”...thanks to the will of its residents and to international aid, is slowly rediscovering peace and a greater serenity.” (Mostar Grad, 2012-12-17)

I samma text beskrivs även bron ”Stari Most” och då i en direkt koppling till den politiska konflikten.

”The war of the 1990’s (1992-1995) which witnessed the clash between Serbians, Croatians and Muslims deeply tore this land apart. Mostar was seriously struck in the ’93 bombings, which damaged the Muslim part of the city and destroyed the Old Bridge (rebuilt in 2004)...” (Mostar Grad, 2012-12-17)

För att sammanfatta ovanstående resultatredovisning visas här nedan en kort summering av vardera hemsida tillsammans med studiens teman. Summeringen tydliggör vilket tema som är dominerande på vardera hemsida:

Tabell 1. ”Summering av dominerande teman”

Internethemsida	Dominerande tema
• Vistit Mostar	”Den politiska konflikten som historia”
• B & H	”Den politiska konflikten som kulturarv”
• Herzegovina Tourist Board	”Den politiska konflikten som platser”
• Mostar Grad	”Den politiska konflikten som historia”

5.2.1 Analys

Genom de ovanstående resultaten av det insamlade materialet från fyra hemsidor går det att konstatera att vardera hemsida domineras av ett tema i sina texter kring staden Mostar.

Oavsett om dessa hemsidor domineras av olika teman går det att genom en läsning av de texter som dominerar vardera hemsida att förstå att Mostar är en stad med historia i olika avseenden. Oavsett om det är en religiös byggnad, ett kulturarv - ”Stari Most eller fakta om stadens historia så finns det en historisk prägel på texterna. Två utav hemsidorna domineras av temat ”Den politiska konflikten som historia”. I detta fallet kanske inte det är uppseendeväckande att stadens historia är framträdande. Däremot är det intressant att se hur de andra teman som dominerar de två andra hemsidornas texter även dessa anknyter till historia då dessa beskriver kulturarv, platser och religiösa platser.

Ovanstående resultat går att liknas med begreppet ”historiebruk”. Att en plats historia och förflutna lyft fram i en samtida kontext är detsamma som ”historiebruk”. Enligt Ek och Hultman (2007) innebär detta att en plats historia kan användas för att iscensätta platsen i kommersiella syften. Detta innebär att historien kan kommersialiseras och varugörs, i detta fallet användas i turistiskt syfte. Genom att dessa hemsidor beskriver Mostars historia på något vis så går dessa resultat att analysera med den krigsrelaterade turismen och begreppet ”krigsturism”, vilket innebär att människor reser till platser som drabbat av krig för att besöka ett avgörande slagfält där historiska händelser ägt rum. (Lennon & Foley 2000) I texterna på hemsidorna beskrivs stadens krigshistoria vilket skulle kunna liknas en kommersialisering av landets samtida krigshistoria då den lyfts fram i en samtida kontext.

5.3 Fler likheter än skillnader mellan de undersökta hemsidorna

Något de studerade hemsidorna har gemensamt är att ingen av dem dominerades av studien tredje tema ”Den politiska konflikten som turistisk underhållning”. Däremot var det två utav hemsidorna lika varandra, Mostar Grad och Vistit Mostar, då dessa dominerades utav studiens första tema ”Den politiska konflikten som historia”. Från dessa skiljer sig Herzegovina Tourist Board som dominerades utav studiens fjärde tema ”Den politiska konflikten som platser” och undertemat ”den politiska konflikten som religiösa platser”. Därutöver skiljer sig även B & H då hemsidan domineras utav temat ”den politiska konflikten som kulturarv”. Oavsett om vardera hemsida inte domineras av samma tema går det att urskilja likheter och skillnader dem emellan. Mostar Grad och Visit Mostar är lika i den mån att båda hemsidorna domineras av samma tema, men dem kan även liknas på så sätt att inom båda hemsidorna representeras studiens samtliga teman, men då ”Den politiska konflikten som historia” är det dominerande. Här finns det en skillnad till de övriga två hemsidorna - Herzegovina Tourist Board och B & H. De texter som berör den politiska konflikten på B & H's hemsida berör två teman, ”den politiska konflikten som historia samt som kulturarv”. Här skiljer sig de texter som återfinns på Herzegovina Tourist Boards hemsida gentemot övriga då dessa enbart tar upp ett tema, ”Den politiska konflikten som platser”.

Grad Mostar och Visit Mostar är de två hemsidor som har mest gemensamt utav de hemsidor som undersökts. Dock i sina beskrivningar av ”den politiska konflikten som historia” så väljer dessa att beskriva konflikten på olika vis. Följande citat förtydligar skillnader;

” The fascination of Mostar, chief town of the Herzegovina-Neretva Canton and ancient crossroads of people and civilizations, appears today full of renewed strength, thanks to a constant reconstruction which, from 1995 onwards, has allowed the city to return to its normal life after the heavy bombing of the early 1990s.” (Mostar Grad, 2012-12-17)

”In 1993, the Bosnian Croats and Bosniaks began a long struggle for control of Mostar. The Bosnian Croats launched an offensive on May 9th where they relentlessly bombarded the Bosniak quarter of the city, reducing much of it to ruin, including numerous other mosques and houses from the Ottoman era...” (Visit Mostar, 2012-12-30)

Det första citatet beskriver mer hur staden och livet för de boende börjar återgå till det vanliga efter en konstant återuppbyggnad av staden. Det andra citatet redogör för vilka grupper som gjorde vad under kriget samt peka på att religiösa byggnader och monument förstördes.

Ytterligare en likhet mellan dessa hemsidorna är att båda beskriver bron ”Stari Most”.

”The war of the 1990’s (1992-1995) which witnessed the clash between Serbians, Croatians and Muslims deeply tore this land apart. Mostar was seriously struck in the ’93 bombings, which damaged the Muslim part of the city and destroyed the Old Bridge (rebuilt in 2004)...” (Mostar Grad, 2012-12-17)

”It is known for the graceful elegance and engineering ingenuity of its slender single-span masonry arch that was recently rebuilt after its destruction during Bosnia’s inter-ethnic conflict.” (Visit Mostar, 2012-12-30)

I detta fall kan hemsidornas texter liknas med de texter som återfinns på B & H’s hemsida då även dessa beskriver den politiska konflikten och bron ”Stari Most”. B & H’s texter beskriver den politiska konflikten och bron ”Stari Most” enligt följande citat;

”When the Stari most, or Old Bridge, collapsed from tank shelling in 1993 it was like the heart was ripped out of most Mostar natives.” (The Tourism Association of Bosnia and Herzegovina ,2012-12-29)

De tre ovanstående citaten rörande bron ”Stari Most” går att liknas med varandra till den grad att samtliga beskriver den politiska konflikten under 1990-talet, men dessa citat skiljer sig från varandra då dessa inte beskriver den politiska konflikten på samma vis. Det första citatet ovan beskriver hur Mostar var fast i bombningar mellan olika grupper och bron ”Stari Most” förstördes. Det andra citatet beskriver bron och hur den nyligen återuppbyggdes efter en etnisk konflikt i Bosnien. Det tredje citatet berättar hur hjärtat slets ur staden då bron kollapsade 1993.

Till skillnad från ovanstående liknelse mellan tre hemsidorna urskiljer sig Herzegovina Tourist Board inte bara genom att inte beskriva bron ”Stari Most” i koppling till den politiska konflikten, utan även genom att vara den ända hemsidan som domineras utav temat ”Den politiska konflikten som platser” och subtemat ”Den politiska konflikten som religiösa platser”. Hemsidans texter beskriver platser och religiösa platser tillsammans med den politiska konflikten vid tre tillfällen. Detta tema görs går i andra texter på de övriga hemsidorna, men detta tema blev inte då det dominerande temat för hemsidorna.

Sammanfattningsvis går det att urskilja de störta skillnaderna och likheterna mellan hemsidorna. De största likheterna hemsidorna emellan är att ingen av dem domineras av studiens tredje tema ”Den politiska konflikten som turistisk underhållning”. Andra likheter är att tre av fyra närlästa hemsidor omnämner bron ”Stari Most” tillsammans med den politiska konflikten, Herzegovina Tourist Board” gör det inte. Andra likheter finns mellan Vistit Mostar och Mostar Grad som domineras av samma tema. Det finns även liknelser såsom att tre av fyra texter inom vardera hemsida omnämner staden historisk, bland annat då bron ”Stari Most” och dess historia och öde beskrivs.

De största skillnaderna hemsidorna emellan är att oavsett om hemsidornas texter domineras av samma tema eller om dessa beskriver exempelvis bron ”Stari Most” så väljer dessa hemsidor att formulera sig och beskriva den politiska konflikten på olika vis. Då även om ett tema dominerar ett textmaterial så betyder det inte att texterna är precis lika. För att exemplifiera så kan man studera Vistit Mostar och Mostar Grad som domineras av samma tema ”Den politiska konflikten som historia”, trots det så är deras beskrivningar om staden i koppling till de politiska konflikten olika varandra. En annan skillnad hemsidorna emellan är att Vistit Mostar och Mostar Grad tar upp den politiska konflikten i koppling till alla studiens teman, medan B & H och Herzegovina Tourist Board enbart tar upp den i två respektive ett tema totalt.

5.3.1 Analys

För att få svar på vilka mönster, unikheter, likheter och skillnader de studerade hemsidorna hade gentemot varandra gällande vilket tema som dominerat de fyra hemsidorna så undersöktes och ställdes dessa mot varandra. Därefter gick det att konstatera att det undersökta materialet hade fler likheter än skillnader. Hemsidorna liknade varandra bland annat då tre av fyra hemsidor beskrev bron ”Stari Most” och samtidigt omnämnde den politiska konflikten. Att bron och dess historia återkommer flertalet gånger i det undersökta materialet är intressant och går att analysera till begreppet ”dark-tourism” och krigsrelaterad turism. Butler och Sunikul (2012) syn på detta begreppet innebär att turismnäringen fokuserar på ett krigs efterverkan och följer på en plats, så som tragedier, konflikter och brutalitet ofta kopplat till krig och död. Denna teori kan tyckas bekräftas i denna studie då bron ”Stari Most” och dess historia lyfts fram vid flera tillfällen. För att besvara studiens andra frågeställning så kan bron anses vara en efterverkan och en följd av ett krig. Något som i längden kan locka turister för att upptäcka bron dess krigshistoria.

5.4 Sammanfattning av resultat och analys

Detta kaptiel ger svar på studiens två frågeställningar. Fråga ett berör vilket tema som dominerar vardera hemsida. I 5.2 redogörs det att det dominerade temat för studien är ”den politiska konflikten som historia”, då två av hemsidorna domineras av detta tema. Vidare är det två hemsidor som domineras av två andra teman, ”den politiska konflikten som kulturarv” och ”den politiska konflikten som platser”. Ingen av hemsidorna domineras av ”den politiska konflikten som turistisk underhållning” dock. Frågeställning två presenterar ett resultat att hemsidorna har fler likheter än skillnader, då tre av fyra hemsidor valde att beskriva den politiska konflikten ihop med bron ”Stari Most”.

6. Slutsatser och avslutande diskussion

I detta sista och avslutande kapitel presenteras en sammanfattning av studiens resultat och analys som visar på att studiens syfte och frågeställningar besvarats. Därefter presenteras en diskussion kring de slutsatser som studien lämnat till. Kapitlet avslutas med förslag till fortsatta forskning.

6.1 Slutsatser och diskussion

Syftet med denna uppsats var undersöka hur en plats som präglats av en politisk konflikt i modern tid varugörs genom sitt samtida historieärv och då via marknadsföring som en turistdestination. Utöver detta syfte formulerades två frågeställningar. Den första frågeställningen innebar att besvara frågan kring vilket tema som dominerade vardera studerad hemsida, medan den andra frågeställningen ville få svar på vilka skillnader och likheter det fanns mellan de studerade hemsidorna kopplat till studiens olika teman.

Den första frågeställningen visar på att två av de studerade hemsidorna dominerades utav samma tema och typ av texter och de två övriga hemsidorna dominerades av två andra teman. Den andra frågeställningen visar på att det finns skillnader och likheter hemsidorna emellan, men att hemsidorna har fler likheter än skillnader. Vardera hemsida oavsett dominerat tema tenderar till att beskriva staden Mostar med en historisk prägel. Resultaten visar även att bron ”Stari Most” återkommer frekvent i det analyserade materialet och kan därav tydas ha en central roll kopplat till staden och dess historia.

Resultaten av denna uppsats leder till tre slutsatser. Den första slutsatsen tyder på att de texter som närlästas om Mostar på hemsidorna, och som anknyter till de fyra teman som legat till grund för studiens resultat och analysdel, innehåller en historisk prägel. Med detta menat att texterna återger en historisk förankring och historieskrivning då dessa beskriver exempelvis ett kulturarv eller en religiös plats, en kyrka eller en moské. Värt att nämna är att även bron ”Stari Most” och dess rötter i staden och dess historia lyfts fram frekvent. Utifrån denna iakttagelse går det att dra en slutsats som förklarar att Mostar är en stad med en betydande historia som gärna lyfts fram i beskrivningarna om den. När samtliga fyra hemsidor väljer att beskriva staden och dess attraktioner, platser och information om den med en historisk ton går det att konstatera att dessa väljer att profilera staden som en stad med en historisk image, vilken i huvudsak bygger på att förmedla stadens historia som dess primära egenskap. Om Mostar enbart relateras och beskrivs utefter dess historia och använder den för att profilera sig gentemot andra städer kan stadens andra egenskaper komma i skymundan. Detta kan anses vara problematik då staden kan bli sedd som en stad med nästan enbart historiska egenskaper, i detta fall en stad med en krigshistoria.

Den andra slutsatsen som går att dra i denna studie är att texterna på hemsidorna tycks uppmärksamma den politiska konflikten som ägt rum i staden, men efter att ha studerat dessa tycks den politiska konflikten uppkomma i texterna på hemsidorna relativt sällan. Alltså stadens krigshistoria uppmärksammas på de undersökta hemsidorna, men i olika omfattning. Kriget i Bosnien & Hercegovina är ett förhållandevis ungt krig och stora delar av befolkningen lever med konflikten nära i minnet. Utifrån att hemsidorna inte väljer att lyfta fram den politiska konflikten avsevärt mycket i marknadsföringen går det att dra en slutsats om att dessa inte väljer att göra krigsturism av staden Mostar, det vill säga göra ett turistiskt spektakel av stadens krigshistoria.

Att den politiska konflikten omnämns i mindre doser på hemsidorna kan vara ett sätt för aktörerna att ändå peka på att det ägt rum en konflikt som inte får glömmas, samtidigt som att dem inte ger skenet av att sälja stadens historia som krigsturism.

En intressant iakttagelse som gjorts, och studiens tredje slutsats, är att oavsett vilket tema som dominerat vardera hemsida så omnämns bron ”Stari Most” i texter på tre av fyra hemsidor och då även i koppling till andra teman inom studien. Exempelvis förekommer beskrivningar om bron och den politiska konflikten i de texter som beskriver stadens historia på hemsidorna, detta trots att bron hade ett eget tema för studien ”Den politiska konflikten som kulturarv” så går det att se att bron omtalas inom flera fält. Bron omskrivs i de delar av texterna som berör stadens historia, dess kulturarv, den blir även turistisk underhållning och omnämns även som en plats för turister att se och besöka, inte att glömma i koppling till den politiska konflikten som ägde rum på 1990-talet. Iakttagelsen om att bron återkommer gång på gång i det undersökta materialet gör att det går att dra en slutsats om bron och dess roll i staden. Bron kan anses vara en symbol och ha en central och betydande roll i staden och även såväl i historieskrivningen om den, då den beskrivs frekvent i olika sammanhang. Att bron beskrivs ofta och i stor utsträckning till den politiska konflikten kan ge en endimensionell bild av bron, då bron får spegla en politisk konflikt. Om besökaren enbart ser denna bild av bron så kan platsen riskera att bli identifierad med den politiska konflikten och som en plats med en utpräglad krigshistoria, vilket i så fall skulle ge en snäv image utav bron och vidare för hela staden Mostar. För att minimera chanserna att bron ”Stari Most” och staden Mostar skulle förknippas med en snäv image och som en stad som mer eller mindre enbart marknadsförs som en stad för krigsturism skulle marknadsförare exempelvis kunna ta till hjälp från historiker för att få en inblick i hur den övriga stadens historia ser ut, detta för att få en variation då staden och bron beskrivs.

6.2 Förslag till vidare forskning

Förslag till fortsatta studier inom samma fält skulle kunna vara att genomföra en kvantitativ innehållsanalys för att angripa studien, men med en viss justering av frågeställningen så att den passar mer en kvantitativ metod. Studiens undersökningsmaterial skulle även kunna bytas ut mot de bilder som återfinns på de undersökta hemsidorna för att då föra en kvantitativ alternativt kvalitativ bildanalys. Andra förslag till fortsatt forskning skulle kunna vara då man istället väljer att undersöka hur andra krig eller politiska konflikter, exempelvis Andra världskriget, beskrivs i det undersökta materialet och utföra en sådan studie på samma vis som denna studie genomförts via en kvalitativ textanalys eller utefter de andra alternativen som föreslogs här ovan. Därutöver skulle det vara intressant att föra en studie på varför vissa utav hemsidorna väljer att lyfta fram den politiska konflikten mer än andra och vilka motiv som ligger bakom detta. Ett annat alternativ kan även vara att låta turister komma till tals i studierna, det vill säga att kvalitativa intervjuer genomförs, för att exempelvis se hur dessa uppfattar den politiska konfliktens närvaro kopplat till platsen Mostar. Ännu en påbyggnadsstudie skulle kunna vara att intervjua de aktuella turismaktörerna som undersökts i denna studie för att få deras synpunkter på hemsidorna texter.

Referenser

Böcker och artiklar

Avraham, Eli. (2004). Media Strategies for Improving an Unfavourable City Image. *Cities*, vol. 21:271-479.

Bell, Judith. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik*, Studentlitteratur. Lund

Bohlin, M och Elbe, J. (2007). *Utveckla turistdestinationer. Ett svenskt perspektiv*. Uppsala: Uppsala Publishing House.

Chiou, W-B., Wan C-S. & Lee, H-Y. (2007). Virtual experience vs. brochures in the advertisement of science spots: How cognitive preference and order effects influence advertising effects on consumers. *Tourism Management*.

Chiou, S., Letho, X. & Morrison, A. (2007). Destination image representation on the web: Content analysis of Macau travel related websites, *Tourism Management*, 28, 118-129.

Corak, S. (2006). The modification of the Tourism Area Life Cycle model for (re)inventing a destination: the case of the Opatija Riviera, Croatia, in R. Butler, (ed.) *The tourism Area Life Cycle*, Volume 1 Applications and Modifications, Clevedon: Channelview, 271-86.

Crang, M. (1998). *Culture Geography*. London: Routledge

Cresswell, T. (2004). *Place. A short Introduction*. Oxford: Blackwell.

Dholakia, Nikhilesh och Detlev Zwick. (2004). Cultural Conditions of the Anytime, Anywhere Economy: Reframing Communication Technology. *Telematics and Informatics*, vol. 21:123-141.

Ek, R och Hultman, J. (2007). *Plats som produkt. Kommersialisering och paketering*. Lund: Studentlitteratur.

Ekström, M och Larsson, L. (2010). *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H och Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik

Gold, John R. och Stephen V. Ward (red) (1994). *Place Promotion. The Use of Publicity and Marketing to Sell Towns and Regions*. Chichester: John Wiley

Hall, D. (2002). Brand development, tourism and national identity: The re-imaging of former Yugoslavia, *Journal of brand management*.

Hall, M. (2005). *Tourism. Rethinking the social science of mobility*. London: Pearson.

Halvorsen, K. (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Helland, K., Larsson, L och Østbye, H. (2004). *Metodbok för medievetenskap*. Trelleborg: Liber AB

Kearns, Gerard och Philo. (1993). *Selling Places. The City as Culture Capital, Past and Present*. Oxford: Pergamon.

Kotler, P. (2004). *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control*, Prentice Hall International.

Lee Y-S. (2006). The Korean War and Tourism: Legacy of the war on the development of the tourism Industry in South Korea, *International Journal of Tourism Research*

Lennon, J och Foley, M. (2002) *Dark Tourism: the Attraction of Death and Disaster*. London: Continuum.

Mayo, E och L. Jarvis. (1981). *The Psychology of Leisure Travel*. Boston: CBI Publishing

Mc Canell, D. (1989). *The Tourist*. Second Edition. London: Mac Millan.

Morgan, N., Pritchard, A. och Pride, R. (red.) (2002). *Destination Branding: Creating the Unique Destination Proposition*. Oxford: Butterworth-Heinemann.

Svanberg, I och Söhrman, I. (1996). *Balkan. Folk och länder i krig och fred*. Stockholm: Bokförlaget Arena

Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Tiger förlag.

Vitic A., Ringer, G. (2007). Branding Post-Conflict Destinations: Recreating Montenegro After the Disintegration of Yugoslavia, *Journal of Travel & Tourism Marketing*.

Zander, U. (2001). *Fornstora dagar, moderna tider. Bruk av debatter om svensk historia från sekelskifte till sekelskifte*. Lund: Nordic Academic Press.

Internetkällor

www.bhtourism.ba

www.hercegovina.ba

www.landguiden.se

www.sacred-destinations.com/images/maps/bosnia.gif

www.turizam.mostar.ba

www.unesco.com

www.vidiani.com/maps/maps_of_europe/maps_of_bosnia_and_herzegovina/bosnia-and_herzegovina_on_map_of_europe.jpg

www.visitmostar.net

Bilagor

Bilaga 1. ”Bosnien & Hercegovina på Europakartan”

http://www.vidiani.com/maps/maps_of_europe/maps_of_bosnia_and_herzegovina/bosnia-and_herzegovina_on_map_of_europe.jpg

Bilaga 2. "Bosnien & Hercegovina och staden Mostar"

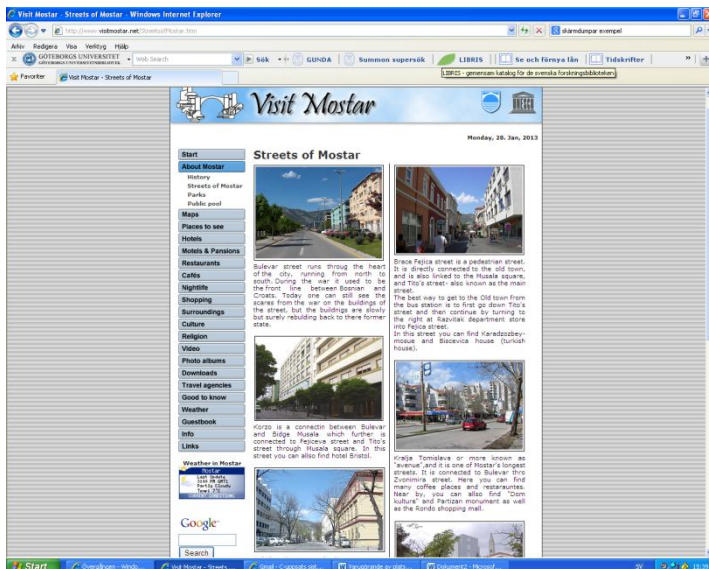
<http://www.sacred-destinations.com/images/maps/bosnia.gif>

Bilaga 3 ”Skärm-dumpar”

Här nedan återfinns ”skärm-dumpar” från de hemsidor som studiens material är hämtat i från.

www.visitmostar.net, www.bhtourism.ba/eng, www.hercegovina.ba/en och www.turizam.mostar.ba.

”Skärm-dumpar”, www.visitmostar.com

Visit Mostar - Streets of Mostar - Windows Internet Explorer

http://www.visitmostar.net/StreetsofMostar.htm

Address: Radege, Via, Veitling, Håp

LIBRIS | Se och följ nya läsn | Tidskriffter

Visit Mostar - Streets of Mostar

Visit Mostar

Monday, 28 Jan, 2013

Streets of Mostar

Start
About Mostar
 History
 Streets of Mostar
 Parks
 Public pool
Maps
Places to see
Hotels
Hotels & Pansions
Restaurants
Cafes
Nightlife
Shopping
Surroundings
Culture
Religion
Video
Photo albums
Downloads
Travel agencies
Good to know
Weather
Guestbook
Info
Links

Weather in Mostar
 Live in 15 min

Google

Search

Bulavac street runs through the heart of the city, turning from north to south during the year. It used to be the front line between Bosnian and Croats. Today, one can still see the scars from the war on the buildings of the street, but the buildings are slowly but surely rebuilding back to their former state.

Since Felica street is a pedestrian street, it is almost unroaded to the old town, and is also linked to the Husula square, and from street also known as the main street.

The best way to get to the Old town from the bus station is to first go down Tito's street and then continue by turning to the right at Babuvak, department store into Felica street.

In this street you can find karadzibey-houses and Bosniak house (Durrak house).

Korzo is a connection between Bulavac and Bridge Husula which further is connected to Feliceva street and Tito's street through Husula square. In this street you can also find hotel Grand.

Kocica Tomislava (or more known as "Kocica") and it is one of Mostar's longest streets. It is connected to Bulavac and Zvonimira street. Here you can find many coffee places and restaurants. Near the bus station, find "Dobri klobuk" and Panzan monument as well as the Rondo shopping mall.

Visit Mostar - Old Bridge - Windows Internet Explorer

http://www.visitmostar.net/OldBridge.htm

Address: Radege, Via, Veitling, Håp

LIBRIS | Se och följ nya läsn | Tidskriffter

Visit Mostar - Old Bridge

Visit Mostar

Monday, 28 Jan, 2013

Old Bridge

Start
About Mostar
Maps
Places to see
 Old bridge
 Bosniak houses
 Crooked bridge
 Bridges
 Mosques
 Churches
 Shrines
 Durr Kulture memorial
 Clock tower
 Bath House
 Husulapervica House
Hotels
Hotels & Pansions
Restaurants
Cafes
Nightlife
Shopping
Surroundings
Culture
Religion
Video
Photo albums
Downloads
Travel agencies
Good to know
Weather
Guestbook
Info
Links

The Old Bridge of Mostar, (Stari Most), was a stone bridge with a single span of almost 25 metres and a square tower at its eastern end. Unlike some peculiarities at the highest level and at the key stone. It was characterised by very slender and elegant design, its profile and its outline were so thin and so high over the river water that it was hardly to believe that such a structure could be worked out of huge stone blocks. Built in terraced stone, it was of a light tone colour, bright and changing during daytime depending on sun colour.

Stari most "Old bridge"

According to the inscriptions in the Old bridge, it was finished in 874 ah, or in 1496 ad. The building of a however started one years prior. It was built by Mehmed II, nephew of the great Turkish architect Sinan. It had been standing for almost 500 years when in 1993 was blown up in the recent aggression on city. In July 2004, eleven years after its destruction it rose up again, elegant and beautiful as ever.

Lucki bridge

This bridge was built in 1913 during the Austro-Hungarian period. It is said that it was financed by Mostar's most known merchant firm at the time, Huga Konecni. The bridge was the longest bridge in the city, it spanned over Neretva with a length of 72 metres. Like all the other bridges that had not been damaged during the war began this bridge was the first one to go. 13 years later this bridge too was restored and now looks exactly the way it once did. Like the bridge, now all of Mostar's bridges are back where they belong.

Visit Mostar - Bridges - Windows Internet Explorer

http://www.visitmostar.net/Bridges.htm

Address: Radege, Via, Veitling, Håp

LIBRIS | Se och följ nya läsn | Tidskriffter

Visit Mostar - Bridges

Visit Mostar

Monday, 28 Jan, 2013

Bridges

Start
About Mostar
Maps
Places to see
 Old bridge
 Bosniak houses
 Crooked bridge
 Bridges
 Mosques
 Churches
 Shrines
 Durr Kulture memorial
 Clock tower
 Bath House
 Husulapervica House
Hotels
Hotels & Pansions
Restaurants
Cafes
Nightlife
Shopping
Surroundings
Culture
Religion
Video
Photo albums
Downloads
Travel agencies
Good to know
Weather
Guestbook
Info
Links

Stari most "Old bridge"

According to the inscriptions in the Old bridge, it was finished in 874 ah, or in 1496 ad. The building of a however started one years prior. It was built by Mehmed II, nephew of the great Turkish architect Sinan. It had been standing for almost 500 years when in 1993 was blown up in the recent aggression on city. In July 2004, eleven years after its destruction it rose up again, elegant and beautiful as ever.

Lucki bridge

This bridge was built in 1913 during the Austro-Hungarian period. It is said that it was financed by Mostar's most known merchant firm at the time, Huga Konecni. The bridge was the longest bridge in the city, it spanned over Neretva with a length of 72 metres. Like all the other bridges that had not been damaged during the war began this bridge was the first one to go. 13 years later this bridge too was restored and now looks exactly the way it once did. Like the bridge, now all of Mostar's bridges are back where they belong.

Visit Mostar - Mosques - Windows Internet Explorer

Address: http://www.visitmostar.net/Mosques.htm

Search: Sök

Navigation: GÅRDA, Sammenheng, LIBRIS, Se och följ nya län, Tidskrift

Start

About Mostar

Maps

Places to see

- Old bridge
- Old town
- Bicorneva house
- Crooked bridge
- Bridges
- Mosques
- Churches
- Shrine
- Dom Kulturno
- Partisan memorial
- Clock tower
- Bath House
- Muslibegovica House

Hotels

Motels & Pansions

Restaurants

Cafes

Nightlife

Shopping

Surroundings

Culture

Religion

Video

Photo albums

Downloads

Travel agencies

Good to know

Weather

Guestbook

Info

Links

Weather in Mostar

Mosques

Monday, 28. Jan, 2013

Karadzija-bey mosque

This is considered to be the most beautiful mosque in the region of Herzegovina. With its big dome and high minaret it is still the biggest one. It was built by the Turkish architect Vozda Vihara Sinan in 1577. The top of the interior is 13.4m high. This one, like all the other mosques in Mostar, didn't get past the hand of the war: in the second world war it was severely damaged, and in the last Yugoslav-war it was almost completely destroyed. However, today the mosque is rebuilt and ready to proudly once again receive visitors.

Visit Mostar - Churches - Windows Internet Explorer

Address: http://www.visitmostar.net/Churches.htm

Search: Sök

Navigation: GÅRDA, Sammenheng, LIBRIS, Se och följ nya län, Tidskrift

Start

About Mostar

Maps

Places to see

- Old bridge
- Old town
- Bicorneva house
- Crooked bridge
- Bridges
- Mosques
- Churches
- Shrine
- Dom Kulturno
- Partisan memorial
- Clock tower
- Bath House
- Muslibegovica House

Hotels

Motels & Pansions

Restaurants

Cafes

Nightlife

Shopping

Surroundings

Culture

Religion

Video

Photo albums

Downloads

Travel agencies

Good to know

Weather

Guestbook

Info

Links

Weather in Mostar

Churches

Monday, 28. Jan, 2013

Catholic church

The catholic cathedral

Mostar's modern catholic cathedral was built in the 1950s at Balinovac. It was built near by the Bishop's residence. During the '92-'95 war the cathedral's roof and windows were destroyed, but are now rebuilt again with some minor changes.

Orthodox church

Visit Mostar - Muslibegovica House - Windows Internet Explorer

Address: http://www.visitmostar.net/MuslibegovicaHouse.htm

Search: Sök

Navigation: GÅRDA, Sammenheng, LIBRIS, Se och följ nya län, Tidskrift

Start

About Mostar

Maps

Places to see

- Old bridge
- Old town
- Bicorneva house
- Crooked bridge
- Bridges
- Mosques
- Churches
- Shrine
- Dom Kulturno
- Partisan memorial
- Clock tower
- Bath House
- Muslibegovica House

Hotels

Motels & Pansions

Restaurants

Cafes

Nightlife

Shopping

Surroundings

Culture

Religion

Video

Photo albums

Downloads

Travel agencies

Good to know

Weather

Guestbook

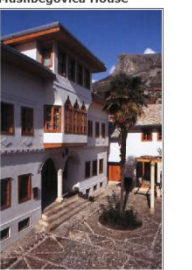
Info

Links

Weather in Mostar

Muslibegovica House

Monday, 28. Jan, 2013

Muslibegovica House provide an ideal example of Mostar's grand houses of the Ottoman period. Built for merchants and financiers in a highly sophisticated way by blending Turkish and regional styles. Where many such traditional residences once stood the streets of Mostar now only a handful remain. Muslibegovica House stands out further because it has remained in the hands of a single family since its construction, throughout the city's glorious periods of economic prosperity and dark days of war.

Visit Mostar - Pavarotti Center - Windows Internet Explorer

Address: http://www.visitmostar.net/visiting/pavarotticenter.htm

Search: Sök

Navigation: GUNDA, Sammenhengsupersøk, LIBRIS, Se ech fôrmyra lîn, Tidskriffter

Visit Mostar - Pavarotti Center

Visit Mostar

Monday, 28 Jan 2013

Pavarotti Center

Start
About Mostar
Maps
Places to see
Hotels
Hotels & Pansions
Restaurants
Cafes
Nightlife
Shopping
Surroundings
Culture

Pavarotti Center
 Dive of the bridge
 Old bridge
 Museum
 Herceg-Prva Museum
 Religion

Video
Photo albums
Downloads
Travel agencies
Good to know
Weather
Guestbook
Info
Links

Weather in Mostar
 28 Jan 2013
 29 Jan 2013
 30 Jan 2013

Google

Pavarotti Music Centre
 The Centre was funded entirely by War Child and thanks to a number of concerts organized by Luciano Pavarotti and Friends during the Bosnian war. Equipped to a very high standard, the music centre is situated in Mostar and provides music education for young people, as well as offering a number of other services.

Visit Mostar - Dive of the bridge - Windows Internet Explorer

Address: http://www.visitmostar.net/visiting/divethebridge.htm

Search: SÖK

Navigation: GUNDA, Sammenhengsupersøk, LIBRIS, Se ech fôrmyra lîn, Tidskriffter

Visit Mostar - Dive of the bridge

Visit Mostar

Monday, 28 Jan 2013

Dive of the bridge

Start
About Mostar
Maps
Places to see
Hotels
Hotels & Pansions
Restaurants
Cafes
Nightlife
Shopping
Surroundings
Culture

Pavarotti Center
 Dive of the bridge
 Old bridge
 Museum
 Herceg-Prva Museum
 Religion

Video
Photo albums
Downloads
Travel agencies
Good to know
Weather
Guestbook
Info
Links

Weather in Mostar
 28 Jan 2013
 29 Jan 2013
 30 Jan 2013

Google

Mostar bridge re-opens for "live" traffic
 International diving stars join local enthusiasts for historic jump

One week after the official opening of the historic Mostar Bridge held under such strict security that locals could only watch it on television, thousands turned out to line the banks of the Neretva River to watch the return of probably the world's oldest high diving competition, this and last year titled the "Red Bull X-Flyer 2012".

This year, international cliff diving champion, Australian's Joe Zuber, 32, was nearly a rebel and it was a great honor to take part in such a historic jump.

Zuber and ex-diver World Champion, Colombian Orlando Duque joined local competitors and to the enthusiasm of the crowd, "leapt together" for their jump. The complete list of competitors preferring to leave the glory to the local competitors.

There was a huge crowd and it was very emotional. Zuber said, "I've all three rivers into the water for the people who had died in the war, including some of the former divers." In another symbolic gesture of the death he had suffered in 2002, Zuber Zuber, a 36-year-old former who first leapt from the edge in 2002, also joined the out of competition divers. Zuber also managed to jump on occasions during the war. "It was the

Visit Mostar - Islam - Windows Internet Explorer

Address: http://www.visitmostar.net/visiting/islam.htm

Search: SÖK

Navigation: GUNDA, Sammenhengsupersøk, LIBRIS, Se ech fôrmyra lîn, Tidskriffter

Visit Mostar - Islam

Visit Mostar

Monday, 28 Jan 2013

Islam

Start
About Mostar
Maps
Places to see
Hotels
Hotels & Pansions
Restaurants
Cafes
Nightlife
Shopping
Surroundings
Culture

Religion
 Islam
 Catholic church
 Orthodox church
 Judaism

Video
Photo albums
Downloads
Travel agencies
Good to know
Weather
Guestbook
Info
Links

Weather in Mostar
 28 Jan 2013
 29 Jan 2013
 30 Jan 2013

Google

Tabacco mosque
 This mosque was built before 1600, and was mostly used for prayer by the tanners "tabaco", who had their workshops just a couple of meters away. The mosque is made of stone and has 20 meter tall minaret. What makes this mosque special is the fact that a rivule of the Raabotica river flows just under it.

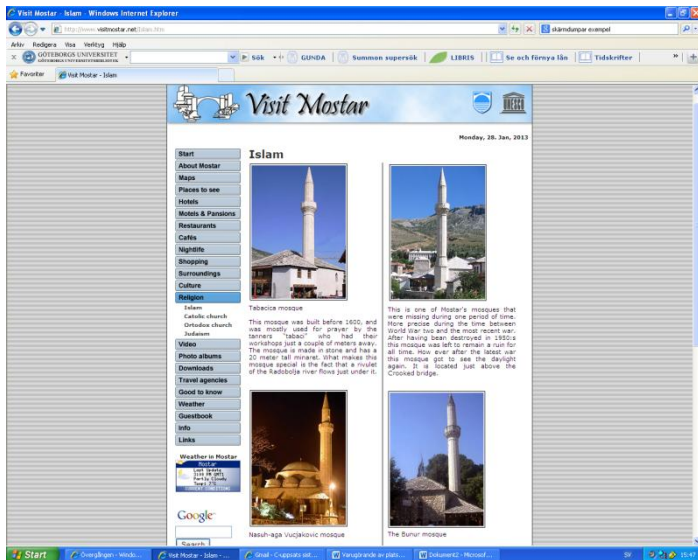

The Sunur mosque
 This is one of Mostar's mosques that were missing during the period of time. More precisely during the time between 1992 and 1995, after having been destroyed in 1992, the mosque was left to remain a ruin for all time. Now ever after the latest war this mosque got to see the daylight again. It is located just above the Crooked bridge.

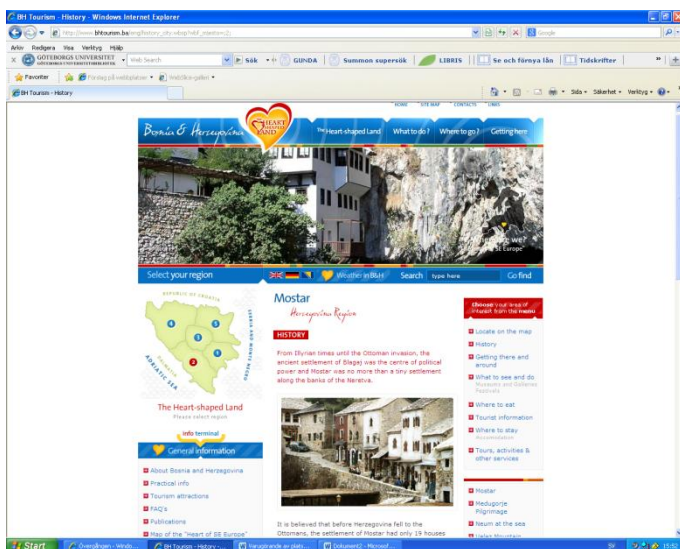
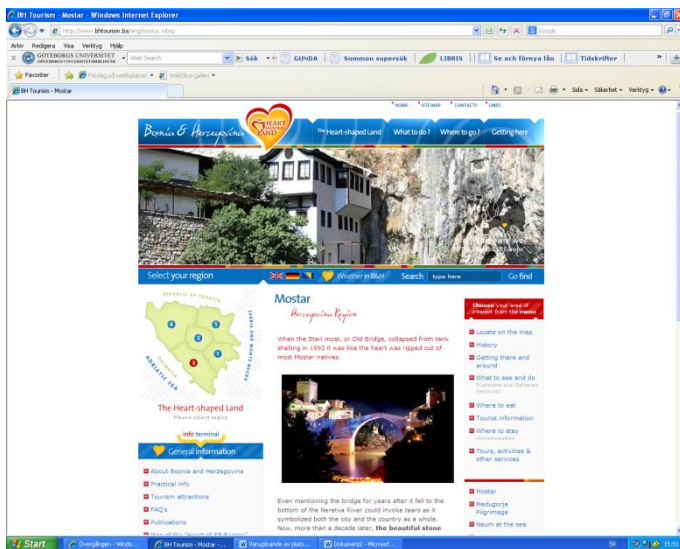

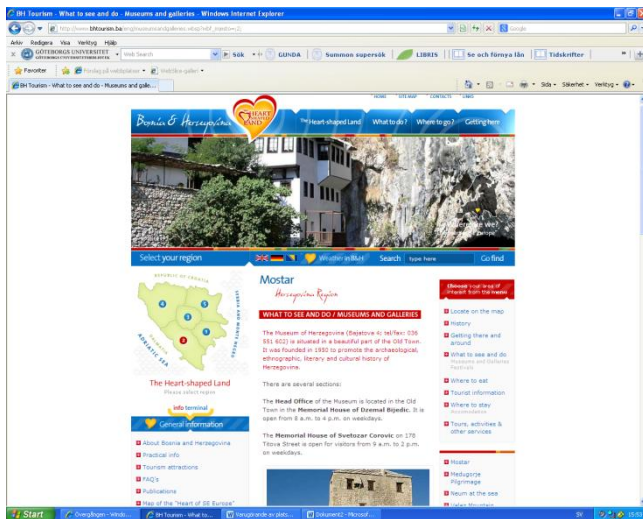
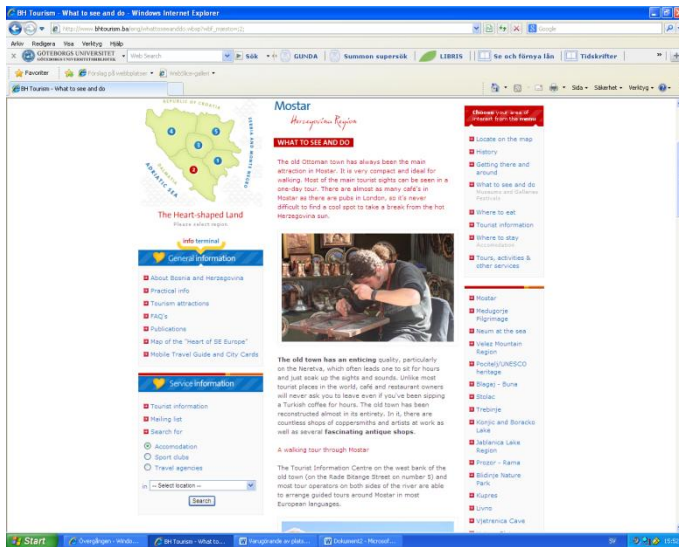
Nasuh-aga Vuceljakovic mosque

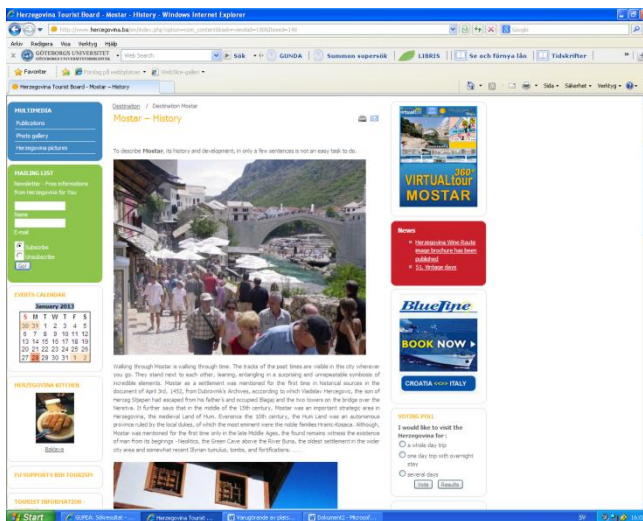

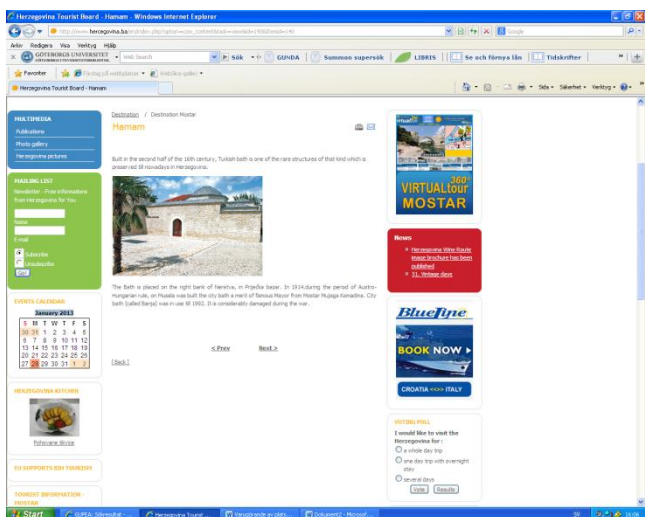
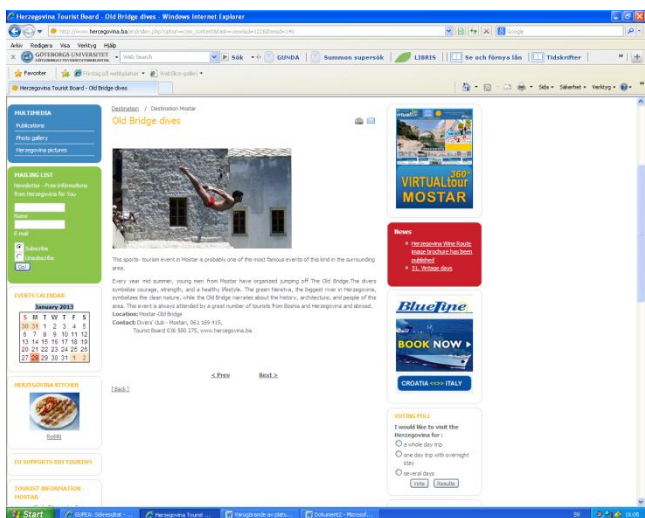
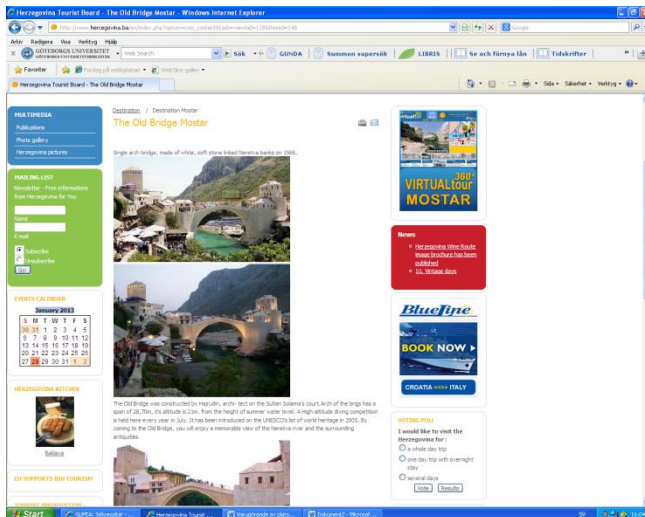
”Skärm-dumpar”, www.bhtourism.com

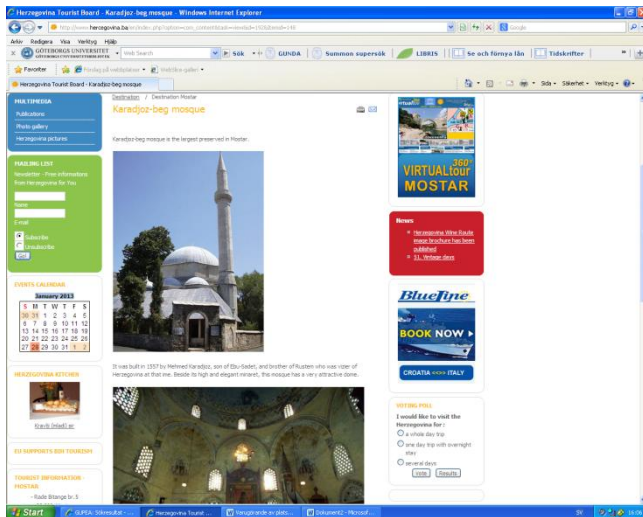

”Skärm-dumpar”, www.hercegovina.ba/en

”Skärm-dumpar”, www.hercegovina.ba/en

